

Pust - dan, ko je vse narobe prav

Katja Podmenik, prof. razrednega pouka, OŠ Ivana Cankarja Trbovlje

V prispevku se bom osredotočila na praznovanje težko pričakovanega pusta v šolskem prostoru. Predstavila bom potek tehničnega dne na temo pust in praktično delo učencev v prvem razredu osnovne šole v Trbovljah ter cilje našega pustnega druženja. Učenci so dobili teoretični vpogled na pustovanje, da so lažje razumeli od kod izvira običaj in čemu je namenjen. Najbolj zanimive so se nam zdele tradicionalne maske kurentov ali korentov, saj je njihova zgodba precej bogata, zato smo se jih odločili izdelati na zelo preprost način tekom našega pustnega dopoldneva. Opisujem tudi teoretična izhodišča pusta, njegove značilnosti, zanimivosti in vse, česar morda o pustu še niste vedeli. Kot popestritev in zanimivost bomo zapisali tudi pustno pesmico, za katero verjamemo, da je ne pozna prav vsak. Vsekakor je pritegnila pozornost prvošolcev in njihovih učiteljic.

Ključne besede: pust, kurent, običaji, metode dela, praktično delo, kultura, pesem o pustu, krof

Od kod izvira beseda pust?

V srednjem veku so kristjani pust poimenovali karneval. Ta beseda izhaja iz latinščine. Latinska beseda *carne* pomeni meso, *levare* pa pomeni pustiti. Kristjani so imeli namreč po pustnih zabavah 40-dnevni post, ki je trajal vse do velike noči. To je bil čas, ko so se ljudje odpovedali sladkim pregreham, mesu, kavi in vinu ter se posvetili iskanju notranjega miru. Ta tradicija je pri Kristjanih živa še danes. Nekateri se odpovejo le svojim razvadam, nekateri pa se resno osredotočijo na čiščenje telesa in imajo strogi post. Iz tega običaja je nastala tudi beseda pust.

Nekaj besed o pustu

Pust ima precej bogato zgodovino. Že v času pogonov so si moški naredili maske in se tako povezali z onostranstvom. Po nekaterih poganskih šegah so demoni preganjali zimo, zato danes pravimo, da maskare preganjajo zimo in pospešeno kličejo pomlad. Prav tako so se ljudje maskirali in šemili že v času Rimljanov. V današnjem času tudi pri nas pustni teden mineva v znamenju pustnih norčij, saj se po državi takrat vrstijo številne bolj ali manj tradicionalne pustne prireditve in povorke. Vrhunec sta vsekakor kurentovanje na Ptuj in nedeljska mednarodna povorka na Ptuj, ki sta vsako leto najbolje obiskani tovrstni prireditvi. Prav tako pa sta množičnega obiska deležna tudi karnevala v Cerknem in Cerknici. Slovenske pustne maske in šeme so zelo slikovite, pustni običaji pa so v marsičem edinstveni in odražajo nekdanje lokalne posebnosti vaških okolij. Najbrž je potrebno omeniti tudi, da najznamenitejši karneval, poznan širom sveta, vsako leto poteka v brazilskem Riu de Janeiru.

Ali ste vedeli, da je prav močna zakoreninjenost izrazov *pust* in *kurent* 'kriva' za nastanek priimkov Pust in Kurent?

V Sloveniji so najbolj znani ptujski kurenti

Najbolj znane med pustnimi šemami v Sloveniji so ptujski kurenti. Imenujemo jih tudi koranti. To je značilni lik, ki nastopa na vsakoletnem tradicionalnem kurentovanju. Po izročilu naj bi kurenti s poskakovanjem in zvonjenjem iz dežele odganjali zimo in zlo.

Kurent ima na sebi ovčjo kožo, okrog pasu pripetih pet zvoncev, na glavi ima masko, na nogah pa gamaše. Poleg kurenta ponavadi hodi hudič. Včasih so bili v kurente lahko oblečeni le moški, danes pa se vanje lahko preoblečejo tudi otroci in ženske.

Kurent v rokah nosi ježevko, a le, če se pod masko skriva odrasla oseba. Ježevka je palica, ki je na koncu ovita z bodičasto ježovo kožo.

Ko sem učence vprašala, kaj si mislijo o kurentih, so mi iskreno povedali, da je mnogokomu izmed njih v bližini kurentov neprijetno ravno zaradi glasnosti zvoncev in zaradi njihovega udarjanja z biči, ki ustvarjajo močne in za otroke neprijetne zvoke.

Ne pozabimo na krofe

Seveda pustni dnevi ne morejo potekati brez slastnih spremljevalcev, krofov. Toda zakaj dandanes niti en pust ne mine brez krofov? Običaj pripravljanja obilne hrane za pusta izhaja že iz časa naših prednikov, ki so živeli v veliki povezanosti in odvisnosti od zemlje. Ena od vraž, povezana s pustnim časom, pravi, da morajo biti za pusta 'siti ljudje, živina in duhovi'. Verjeli so, da bogata in močna hrana ter polni krožniki privabljajo obilno letino. Med predniki je veljalo, da se je za pusta treba najesti

– verjetno tudi za to, da so v telo vnesli nekaj zaloge in se tako lažje lotili 40-dnevnega posta.

Med najbolj značilne pustne jedi poleg krofov sodijo še suho meso, kislo zelje in repa, slane potice, štruklji in različne ocvrte sladice. Od kod krofi sploh izvirajo, ni povsem jasno. Po nekaterih razlagah naj bi jih iznašla Dunajčanka Cecilia Krapf, nekateri pravijo, da so jih poznali že v antiki, tudi v srednjeveških samostanih naj bi že uživali sladico po imenu 'craplum'. Obstaja celo legenda, po kateri je nesrečno zaljubljena kuharica testo za kruh namesto v pečico vrgla v vročo mast. Od vseh spekulacij je gotovo le to, da ime za slovenske krofe izhaja iz nemške besede 'Krapfen'.

Pustni dan na OŠ Ivana Cankarja Trbovlje

V torek, 5. marca, smo v prvem razredu OŠ Ivana Cankarja Trbovlje pouk začeli s pesmijo.

Ljudska: Pesem o pustu

*Od hiše do hiše, od vrat do vrat
prinašamo smeh vam in s smehom pomlad.
Zato pa nam dajte
en eurček, dva,
tri bobbe, tri krofe
ter en košček mesa.*

Na pustni torek v šolo niso prišli učenci, temveč njihovi junaki, vzorniki in prijatelji iz risank, filmov, zgodb. Bili smo priča lepim maskam in šemam letošnjega pusta. Učenci so povedali, zakaj so se odločili za določeno masko in koga v njej predstavljajo. Večinoma so se odločali za like iz risank, filmov ali knjig, za superjunake, torej za like, ki jim predstavljajo nekaj pozitivnega in lepega in jih pomirjajo, ali heroje, s katerimi se želijo poistovetiti. Tako smo imeli v razredu nekaj pikapolonic – junakinje iz risanke, gusarje, vojake, spidermane, viteza, Minnie miško, zajčka, angel-

čka, ledeno kraljico, metuljčico, čarovnico in kapitana ladje. Masko, ki je bila še posebej izvirna in narejena doma, je bil škratek iz Harryja Potterja.

Naši najmlajši uživajo v pustnih norčijah in vedo že kar veliko o tem dnevu. Zavestno se odločijo za masko, ki jo ponosno nosijo, in znajo smiselno pojasniti svojo odločitev. Tako se za cel dan poistovetijo s svojim likom, ki ga predstavljajo, in se skušajo vživeti v njegovo vlogo. To je vsekakor pomembna stopnja v razvoju otroka, saj identificiranje s pozitivnimi liki blagodejno vpliva na otroško srce. Prav tako v maskah vztrajno in ponosno hodijo po domači vasi ali mestu ter se predstavijo domačinom, ki jih nagradijo s sladkimi dobrotami ali dinarčki. Otroci to ponosno in veselo povejo in dan doživljajo kot praznik, poleg vsega pa si napolnijo kotiček samozavesti in uživajo v vlogi, ki je sicer ne igrajo v vsakdanjiku. Prisluzene dobrote so njihove in sami se naučijo razpolagati s tako imenovanimi zaslužnimi sredstvi, kar lahko zopet predstavlja pozitiven moment v dobi odraščanja. Seznanijo se tudi s šegami in običaji, zgodovino in namenom pusta, učijo se spoštovanja do drugih mask in igranja vlog, ko se skušajo vživeti v svojo pustno podobo. Natančno znajo razločiti, katere maske v njih zbujajo prijetne ali pa tudi manj prijetne občutke. S pedagoškega vidika je zanimivo opazovati, po kakšnem načelu se učenec odloči za določeno masko, oziroma koga bo predstavljal. Morda si izberejo sebi podobne junake ali pa nemara tiste, ob katerih bi se oni počutili varno in dobro. Tiste, ki bi si jih želeli imeti ob sebi, ali takšne, kakršni bi želeli biti sami.

Kaj so mi o svoji izbiri maske povedali prvošolci?

- Pikapolone iz risanke so prave junakinje. Prav vedno lahko začarajo slabe namene v dobre, slabe ljudi v dobre in pomagajo tistim, ki to potrebujejo.

- Pirata sta borca na morjih in življenje sta se odločila preživeti med valovi in posebej jima je všeč, da imata ogromno prijateljev na ladji.
- Vojak je prišel iz druge svetovne vojne, kjer je pomagal pomoči potrebnim ljudem.
- Vitez je stražil gradove in pazil na vse, ki so v njem živeli.
- Čarovnica je s čarobno paličico omogočila vsem, da so imeli, kar so si zaželeli.
- Škratek iz Harryja Potterja je živel v pravljici.
- Minnie miška in zajček sta si od nekdaj želela biti risana junaka iz risanke, kjer je prav vse mogoče, in sta se tako podala na domišljjsko potovanje.
- Metuljčica je imela posebno nalogo, lahko je reševala ljudi, saj so bila njena krila mogočna in čarobna.
- Spidermani so se poistovetili s filmskim junakom in prav tako pomagali v raznoraznih stiskah. Bili so vsemogočni.
- Kapitan ladje je imel rad morje, svojo ladjo ter potnike. Poskrbel je za varne vožnje in zavrtel čas nazaj v obdobje Titanika. Ker je bil sedaj on kapitan te ladje, se Titanik ni nikoli potopil.
- Ledena kraljica je oboževala led in mraz. Živel je v ledenem dvoru, kjer je vse življenje kraljevala in delovala v dobro živeli in pomagala vsakomur, ki se je znašel pred vrati ledenega dvorca.
- Angelček mi je zaupal, da si želi pomagati otrokom, jim deliti bonbone ter čokolade, da ne bodo žalostni, da živi na oblakih in opazuje ljudi.

Izdelava maske – kurent

Po zabavnem uvodu v pustni torek smo se z učenci podali še v svet kreativnosti. Vsak je imel nalogo izdelati kurenta. Dobro smo si ogledali mnogo mask kurenta in po demonstracijskem postopku ter razlagi vzeli škarje, kolaž papir, lepilo, krep papir, voščenke in velik bel risalni list, ki je služil kot osnova za masko.

Postopek izdelave kurenta je bil sledeč:

- Na vrhu risalni list malo obrežemo, da dobimo tope oblike in obliko glave.
- Iz kolaž papirja izrežemo oči, dolg jezik in nos.
- Dele obraza (maske) prilepimo. Pazimo, da jezik

nalepimo tako, da štrli z maske. Nos zložimo, da dobimo 3D obliko. Vse dele obraza nalepimo zelo skupaj, da je oblika čim bolj podobna kurentovemu obrazu.

- Izrežemo rogove in jih prilepimo na zgornji del maske, tako da gledajo čez.
- Vzamemo rjavo ali svetlo rjavo voščenko in z njo po belem risalnem listu ponazorimo dlake.
- Nazadnje iz krep papirja narežemo trakove in jih prilepimo na zgornji del maske.

Tako je naša maska narejena. Učenci so se potrudili s svojim izdelkom in maske so bile res lepo izdelane, oni pa zadovoljni s svojimi izdelki. Postopek dela in zahtevnost sta primerni za učence prve triade.

Zakaj vse lepo tako hitro mine?

Vsi se spomnimo, kako so se nam drugačni in posebni dnevi v otroštvu vtisnili v spomin, in vemo, kako nam še danes narišejo nasmeh na obraz. Da bi tudi letošnji pustni dan pustil lepe sledi v srcih naših simpatičnih maškar, sem se odločila, da dan zaključimo s petjem in glasno, poskočno zabavo. To imajo maškare najraje, kajne? S pesmicami smo klicali pomlad, konec druženja pa smo zaključili s plesom. Z udarnim ritmom divjega zahoda smo dodobra utrudili naše poskočne, energične in zadovoljne maškare, ki so obljubile, da se naslednje leto lahko spet srečamo v naših prostorih, kajti letošnji pustni dan jim je bil pri nas zelo všeč. Morda bodo prišle v enaki preobleki, morda nas presenetijo v popolnoma drugi? Kdo bi vedel. Pustimo se presenetiti. Za letos pa – maškare, hvala za zabavne in poučne misli, lepo izdelane maske, živahno zapete pesmi in divji ples. Enkratno vas je bilo videti vesele in nasmejane ves čas našega dopoldanskega druženja. Se vidimo spet prihodnje leto!

Viri:

- Vir 1: »Vse o pustu«. Dostopno na <https://otroski.rtvlo.si/infodrom/prispevek/5196>, 8. 3. 2019.
- Vir 2: Wikipedija: Pust. Dostopno na <https://sl.wikipedia.org/wiki/Pust>, 8. 3. 2019.
- Vir 3: Wikipedija: Kurent. Dostopno na <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kurent>, 8. 3. 2019.
- Vir 4: »Zakaj za pusta jemo krofe?«. Dostopno na <http://druzina.ena.com/kulinarika/Zakaj-za-pusta-jemo-krofe.html>, 8. 3. 2019.

